

Konference Menšiny ve městě

Ve třetím čísle časopisu Lidé města – revue pro etnologii, antropologii a etologii komunikace – vydáváme příspěvky, které odezněly na konferenci Menšiny ve městě. Toto vědecké diskusní zasedání uspořádal v prostorách Klementina ve dnech 21. a 22. listopadu 1999 Institut základů vzdělanosti Univerzity Karlovy v Praze. Naplnil jím jeden ze závazků grantového úkolu Mezietské vztahy a problematika multikulturní společnosti (404/98/1117), financovaného Grantovou agenturou ČR.

Vstupní zadání, s nímž organizátoři konferenci projektovali, směřovalo k uchopení problému menšin v městské společnosti jako takových. Směřovalo k ozřejmění problémů jejich existence, postavení, životního stylu, společenského fungování a kulturních osobitostí. Menšina v tomto pojetí byla pochopena a definována ve vztahu k etnické příslušnosti, ve vztahu k sociální výjimečnosti, ve vztahu k vyhraněné názorové či kulturní orientaci i ve vztahu k handicapům, jimiž se určité skupiny městské populace vydělují a deklarují vůči většině městské společnosti. Referáty přednesené na konferenci však jednoznačně orientovaly jednání k problému etnických menšin a k problému mezietského diskurzu, který v rámci města probíhá buď mezi většinovou společností a etnickými minoritami nebo mezi dvěma etnickými minoritami. Tato dominantní orientace přednesených referátů naznačila časovost a citlivost etnického problému v středoevropském prostoru. Signalizovala jeho otevřenost, společenskou palčivost i vědomí zodpovědnosti etnologů napomoci jeho mapování a řešení.

Jednání konference současně naznačilo různý přístup etnologů k problému etnických menšin v lokální společnosti města, přesněji ukázalo akcentování některých jeho aspektů. Účastníci konference zohlednili pět výkladových a jevo- vých souvislostí etnických menšin a mezietského soužití ve městě. V prvé řadě si položili otázku změn v postavení a v sebeidentifikaci etnických menšin ve

městě moderní doby – ve vazbě na měnící se legislativu, společenské konvence, předsudky a dobové živelné i řízené intoleranční nálady. Cílem tohoto přístupu se stalo hledání zákonitostí vzniku a fungování vstřícných i xenofobních postojů v soužití menšin a většinové společnosti města v kontinuitě vývoje 19. a 20. století. Druhá otázka, která zaujala, se vztahovala k úloze vzdělání a fungování vzdělávací soustavy (v bývalém Československu a současné České republice), a to jak v procesech uchovávání a proměny kulturní identity etnických menšin, tak v procesu jejich kulturního vyrovnávání a společenského včleňování do lokální společnosti města. Třetí otázka, která byla v průběhu jednání prezentována, se vázala ke vzájemnému kulturnímu a společenskému vzdalování se a k protisměrnému modelování identity lokální společnosti českého a slovenského města na nově utvořené česko-slovenské státní hranici. Otázkou čtvrtou, již byla věnována pozornost, se stala pozice různě definovaných skupin českého městského obyvatelstva k jinoetnickým menšinám, které kontinuálně patří nebo se v průběhu 90. let 20. století včlenily do lokální společnosti českého města. A konečně byl zohledněn i vztah městské a regionální správy k menšinám – zejména k menšinám medializovaným v jejich problémovosti.

Referáty přednesené na konferenci i následná diskuse ukázaly trvalou aktuálnost problémů, které čeští a slovenští etnologové sledovali při řešení mezi-etnických vztahů po více než tři desetiletí. Současně však prezentovali nové problémy, které před etnology postavila dnešní přítomnost. Srovnání obou problémových okruhů a potvrzení jejich aktuální nosnosti patří k přínosům proběhlého vědeckého zasedání.

Na konferenci odezvěly i referáty studentů specializovaného semináře M. Moravcové a M. Turkové, který se zabývá problémy mezi-etnických vztahů v České republice. Tyto referáty reprezentují dílčí výseky širších výzkumů, studenty zpracovávaných v rámci bakalářských esejí a magisterských diplomových prací. Ve sborníku jsou zařazeny jako samostatný oddíl.

Při vydání referátů redakce cíleně dala autorům možnost příspěvek ponechat ve tvaru, v jakém odezvěl na konferenci, nebo ho přepracovat a rozšířit do podoby studie. Odtud nerovnoměrnost rozsahu a koncepční rozmanitost uveřejněných statí. Studentské příspěvky byly důsledně ponechány v referátovém znění.

Vydání třetího čísla časopisu Lidé města umožnila finanční podpora GA ČR, poskytnutá grantovému úkolu Mezi-etnické vztahy a problematika multikulturní společnosti (404/98/1117). Organizátoři konference za tuto podporu děkují.

Mirjam Moravcová